

ACC. N:R M.11306 :1.

JUL.

Julklapparna kastades in .

Julafton och julada'

Havi så gott, som vi vill ha.

Men annandag och tredjedag jul,  
då gömmer mor sitt goa sul.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

Ulma M 153.

I min barndom var det stjärngossar, som gick omkring. De gick tre, högst fyra tillsammans. Det var på julafton, nyårsafton och trettonafton. Trettonafton var det väldigt viktigt. Då kom de många. De var utklädda. Antingen vände de ut och in på rockarna, eller de hade vita skjortor, som det var klistrat stjärnor på. De hade toppmössor av vitt papper med en pappersduska i toppen av kulört papper. Det var gullpapper och rött papper, som var klippt i smala remsor. En del hade stjärna. Det var en stor sådan dör, som de har med elektriskt lius i nu. Det var ju särskilt fint, när de hade det. Stjärnan hade de på en lång stång. Inuti var det ljus, som de tände, innan de ringde på.

Min pappa tyckte aldrig om tiggare, men kom det stjärngossar, var det annorlunda. Det lades en särskild matta innanför dörren, som de fick stå på. Så frågade pappa alltid, "Kan ni Gode afton?" Så fick de sjunga den.

Ulma M 154.

ACC. N:R M. 11306 :2.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

Goder afton, goder afton,  
så många som här finns.  
Vi önska eder alla en gladelig jul.

En vers var:

Jungfru Maria, hon kom i templet in,  
Där fick hon se Jesus, kära sonen sin.

Var har du varit kära sonen min ----

Det var många verser, men jag kommer inte ihåg mera. Vad där inte var det satte pågarna ihop. Kunde de sjunga bra, fick de sjunga en sång till. Då var det vanligen en julsång eller vilken slagdänga som helst. Ofta var det inte vidare med sångförmågan. Det var mest gatpojkar. Så fick de en slant. Om tjugu minuter kunde det komma en ny skara. Vad de använde pengarna till det vet jag inte.

Vid <sup>K</sup>nut var det knutsbal. På den tiden var det på Stadshuset, som nu är rådhus. Det var för alla knutsgillesbröder- och systrar. Hur många damer som helst fick vara med, om de var med knutsbröderna.

Mårten.

Mårten firades nästan som julafton. Men vi hade inte julklappar. Klockan sex hade vi te. Så hade vi äpplen och nötter och allt vad gott var . På kvällen hade vi supé. Det var gås och risgrynsgröt och kakor och sylt.

Och så lekte man hela kvällen. Vi hade så många nötlekar. Udda eller jämt kallade vi en. Man höll några nötter i handen och frågade udda eller jämt. Gissade man rätt så skulle man ha nötterna annars skulle man ge. En annan lek var att man la en nöt under ett finger. Så höll man fram handen och såde någonting. Jag kommer inte riktigt ihåg. Under vilket träd ligger de frågade man. Man var så rädd att fingret skulle stå upp. Gissade man rätt, fick man nöten, annars skulle man ge en.

Man lekte nötlekar både vid mårten och jul, men vid julen hade man så mycket annat också.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

Fastlagstiden och påsk.

På fastlagsmåndag fick man ge pappa ris. det var det roligaste man visste. Hade man gett någon ris, så skulle man sedan få en bulle av den. Det var tidigt, helstom de sov, som man skulle ge dem ris. Riset var en vanlig visp. Man slög så nått ovanpå täcket. Det var inte bara äldre vi gav ris.

På fastlagsmåndag åt man bullar med varm mandelmjök till. Det var stora bullar, locket skars av. och inkråmet togs ut och blandades med mjök och mandel och russin, och detta lades ner i urgröpnigen. och bakades i ugnen. Bullarna köptes. Det var bara fastlagsmåndagen vi hade stora bullar. De andra måndagarna var det vanliga små bullar utam fyllnad.

Dagarna i stilla vecken kallades blåmåndag, fettisdag, vanligen sade vi <sup>V</sup>etetisdag, askonsdag, skärtorsdag, långfredag och skitalördag. Då hade man ju stök.

På torsdag hängde man påskkärringar på dem man mötte. Eller det var en kvast eller raka. Med en böjd knappnål fäste man det på främmande människor och vem som helst. Man såg ofta människor gå omkring med det utan att veta det.

Slå katten ur tunnan förekom ej här i Lund. E

Eldar förekom aldrig heller.

På påskafteon färgades det ägg. Vi var många och det färgades fem tjog. Man köpte färger. Men gula ägg undrar jag, om vi inte

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

Ulma M 155.

UlmaK8b.

färgade i kaffesump. Vi hade gröna, gula, röda och blå. Så ri-  
tade vi på äggen med en pennkniv. Vi barn fick på påskdagens  
tre eller fyra färgade ägg. De var hårdkokta. På morgonen på  
morgonen på annandagen fick vi tvåvar. Så rullade man ägg.  
Vi satte en tegelpanna på skrå över ett vedträ mot ett skåp.  
Vi hade litet fuktig sand på tegelpannan och gjorde en ränna i  
sandén. Så rullade en ett ägg. Nästa skulle försöka träffa. När  
det blev många ägg på golvet, var det ju lätt att träffa. Mång-  
a gjorda så, att när man träffade ett ägg, fick man det. Vi fick  
ett kex. Det delades ut först, så att var och en hade sin kex-  
hög.

På påskafton åt vi ägg på kvällen. De var ej färgade. Då fick  
man äta så många man orkade.

Pingst.

Då var det ingenting särskilt.

Ulma M157.

ACC. N:R M. 11306 :6.

Belysning.

Den första kronan med gas vi hade var 1873. Vi hade inte haft annat än fotogenlampor förut. Vad jag kommer ihåg, när min pappa klev upp på en stol och tände den.

Gatlyktorna var väl oljelampor. Det gick lyktetändare och tände dem. Det hörde till, att när de tänt en lykta, skulle de gå några steg och sedan spränga till nästa lampa med sin stega. Jag kan inte tro, att de var tända hela natten.

När man varit på barnkalas, var det ju mörkt, när man skulle hem. Då bad vi, att jungfrun skulle få hämta med lanternan. Den hade två ljus och bars på en stång. De flesta hade vanlig handlykta.

Marknad.

Var tredje onsdag i varje månad var det marknad på Mårtens-torget. Det kallades Oxtorget då. Där var så mycket stånd. De hade allting. På norra sidan av torget var en stor gård, Vernrads gård. Där var allt möjligt roligt, karusell, kasperteater, damen utan huvud. Det var en liten entré, för att man skulle få komma in. Vanligtvis fick man bara en tioöring. Då köpte man karameller för den. Men ibland kunde man få en tolvskilling. Då kunde man åka kakrusell också.

Där fanns långa karameller med fransar. Det köpte drängarna

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Ulma M161.



till sina fästmör.

Bönderna satte in hästarna i köpmansgårdarna. Omkring Oxtorget låg det många.

Flickskola.

Den förnämsta flickskolan, Eggertska skolan, låg i övervåningen, där Epa nu är. I undervåningen var den bülowiska tidningen, Folkets tidning. På rastera fick vi gå i allén på norra sidan. Det fanns ingen skolgård. Vi kallade den Oxpromenaden. Men det var kanske bara vi, som gjorde. Det skulle alltid vara en lärarinna med.

Jordbruk och boskapsskötsel.

Ulma M 158.

Mitt emot oss i Tomegatan bodde en, som hade jordbruk. Han hade en jordegendom utåt Öster. Den brukade han själv. Kon hade de vid Tomegatan. Den skulle iväg varenda dag. Jag och en annan flicka ledde den. Det var lagård och lada vid Tomegatan. Vi hade höns. Det var en särskild avbalkning på gården.

Vi hade en granne, när vi bodde i Tomegatan, som hade gris. Den slaktades. Det gjorde Ola Nilsson själv på sin gård. Jag förmodar, att det var andra också, som hade gris.

Köttförsäljning.

Slaktardrängar gick omkring med tråg på axeln och sålde kött.  
De kom i köket och sålde.

Mjölkförsäljning.

Det fanns två mejerier i sta'n. Det ena var i Magle St. Kyrkogata. Där köpte vi mjölk.

Fattighusgubbar.

Efter torghandeln gick där gubbar och gjorde rent. Vi kallade dem fattighusgubbar. På fattighuset var det mangel också. I hörnet av Tomegagatan och hela Algatan var det fattighus. Det låg ett ute på Öster också.

Badinrättning.

På detta vid Tomegatan fick man gå och bada. Det var ett stort rum med två kar. För övrigt var det möblerat med stolar och soffor. Det var ett mindre rum också. Det var två kar där med, men där var det billigare. Man skulle tinga på i förväg. Man badade två och två i vart kar.



Väktare och brandväsen.

Det tutades i tornet. Det ringdes till klockan 9 på kvällen, därefter tutades det i alla fyra vädersträcken. Det var ett tag för kvart, två tag för halvtimme, tre för trekvart och fyra för timme.

När det var eldsvåda, klämtades i tornet olika för vädersträcken. Man lyssnade alltid och sade "det är i öster", "det är i väster". Så skulle tunnorna fyllas av varje husägare och läggas ut i rännstenen.

De som ringde, kallades ringare. Det var väl de, som tutade också.

Kraffts rote.

Vi bodde i Kraffts rote. Jag tror det var fyra rotar. Jag förmodar, att det var för röstning och när det var allmänna påbud.

Studentskämt.

Studenterna var lite mera aktiva då. Jag hade en gammal faster. En kväll, när hon var ute fick hon en lång rad studenter efter sig. De gick i gåsmarsch, och vad hon gjorde, så gjorde de efter. När hon kom i porten, vände hon sig om och gav den förste en rungande örfil och sade: "Fortsätt nu." Sedan gick hon in.

Skridskoåkning.

Vi åkte skridskor på Dövtumsdammarna, När det var riktigt kallt, åkte vi på Höjeå. Bakom biskopshuset vid Helgonapromenaden var också en damm och ännu längre bort hade vi Vanningadammen. Vid Ö. Promenaden, det hör till Botaniska trädgården nu, var också dammar, där man åkte skridskor.

Kälkåkning.

Man satt gränsle över kälken och någon drog i ett band. Emellanåt skottade vi. Det var, när man åkte i backar. På Ö. Promenaden var det backar. Det var bra, om en pojke satt bakpå, så skottades (amh ner.

Bollek.

Bollstå lekte vi ofta på vår gård. Först stod man alla samlade. En kastade bollen mot ett plank. Man hade utsett någon, som skulle ta den. När han fick tag i bollen, ropade han "bollstå". Då skulle alla stanna, och han skulle puckla (kasta bollen på) den han trodde, att han kunde nå. Råkade han någon, skulle den ta bollen och ropa bollstå, när han fick tag i den.

Snöbollskrig.

På vintern hade vi snöbollskrig. Då var det två lag, som skulle

le puckla på varandra.

Utflykter.

På våarna brukade vi göra utflykter till Fågelsång.. Vi gick över Kungsmarken. Så beställde vi en fläskpannkaka i en bondgård.

Vi hade alltid en utfärd till Dalby och en till Bjärred under sommaren. Då åkte man i charabang och hade matkorg med. I Bjärred badade vi förstås, men då kunde vi inte simma.

Borgare.

Alla hantverkare, ämbetsmän och de som hörde till Knutsgillet var borgare. Arbetarna var det inte.

Tilltal.

Barn sade faster och moster till äldre, aldrig tant som nu. I mitt hem sade vi inte du till våra föräldrar. Vi sade mamma och pappa. Styvmor fick heta mor.

Stolplatser i kyrkan.

Man hade plats i kyrkan. Egentligen var det sex platser i varje bänk. Man betalade för en, men vanligtvis kom inte alla, så kunde man få sitta flera från familjen i samma bänk ändå. Det var bara stolarna (bänkarna på båda sidor om mittgången), som man kunde få köpa plats i. Vid sidorna var det fritt. Många hade ej stolplats. När ingångspsalmen var sjungen, kunde den som satt ytterst i bänken

ACC. N:R M. 11306 :12.

öppna. <sup>v</sup>Var och en hade sin nyckel.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND